

Tillidssamfundet Danmark.

Af

Af Peter Holdt Christensen

Lektor, Ph.D.

CBS

Virksomheder er naturligvis præget af deres omgivelser i form af fx lovgivningen, teknologiske udviklinger og kulturelle samt socioøkonomiske forhold. I Danmark har vi således en velfærdsstat der bl.a. giver mulighed for uddannelse, høj levestandard og et vist socialt sikkerhedsnet. Men velfærdsstaten fjerner en række økonomiske incitamenter – for hvorfor kaste sig ud i usikkerhed som iværksætter, når man økonomisk ikke får så meget mere ud af det sammenlignet med den trygge tilværelse som lønmodtager? Alligevel er Danmark blandt de rigeste lande i verden – og spørgsmålet er så selvfølgelig hvordan det nu hænger sammen? Det er der skrevet en bog om, og svaret på spørgsmålet er at den stærke danske økonomi i høj grad skyldes Danmarks beholdninger af social kapital. Bogen kommer vidt omkring i sin introduktion til begrebet social kapital – der diskuteres og analyseres både bredt og dybt: lige fra den danske og polske andelsbevægelse, over nye idrætshaller og så til tilflyttere i Ravnsborg Kommune. Men det er en velskrevet, interessant og relevant bog der med et socioøkonomisk perspektiv bidrager med en god forståelse af hvad social kapital især betyder – og har betydet - i en dansk sammenhæng.

Bogen er skrevet af to danske forskere fra henholdsvis "Institut for Statskundskab" ved Aarhus Universitet og "Center for Forskning og Udvikling i Landdistrikter" i Esbjerg. Bogen består – udover et indledende og afsluttende kapitel – af en teoretisk introduktion til begrebet social kapital. Kapitel tre rummer både nutidige og historiske eksempler på tilblivelsen og eksistensen af social kapital, og kapitel fire giver med udgangspunkt i bl.a. en række undersøgelser i Ravnsborg Kommune forklaringer på hvorfor social kapital risikerer at smuldre.

Når folk samarbejder – om det så foregår i virksomheder, på tværs af virksomheder eller for den sags skyld uden at virksomheder overhovedet er indblandet – så baserer samarbejdet sig på nogle forventninger om, hvordan den anden part opfører sig. Hvis man stoler på den anden part, så skal man ikke bruge så mange ressourcer som fx tid og penge på at gardere sig mod, at den anden snyder. Man stoler i stedet på hinanden, og i Danmark har vi – ifølge bogen – "rodfæstede normer for, at man ikke snyder hinanden". Med andre ord behøver vi ikke konstant sikre os mod

at andre vil snyde os, hvilket altså sparer os for ressourcer, der så kan bruges i andre investeringer.

Halvdelen af nationers velstand stammer fra den menneskelige kapital som fx uddannelse, mens en fjerdedel stammer fra den fysiske kapital, men tilsyneladende er det svært at redegøre for, hvor den sidste fjerdedel stammer fra. I bogen er der dog ingen tvivl – den stammer fra den sociale kapital, og selvom økonomer længe at undret sig over, at folk samarbejder mere, end de burde, så er det nu engang tilfældet, og det skyldes ikke mindst den grad af tillid der i et samfundsmæssigt perspektiv er blevet etableret.

Der eksisterer forskellige typer af tillid – bl.a. generel og institutionel tillid. Den generelle tillid er et udtryk for, om man mener man kan stole på de fleste andre mennesker, mens den institutionelle tillid er et samlet udtryk for den tillid man bl.a. har til retsvæsenet, politiet, den statslige administration og regeringen. Danmark er et tillidssamfund – over en periode på flere år er den gennemsnitlige generelle tillid i Danmark således 64,5% hvilket er et udtryk for hvor mange der svarer ja til spørgsmålet om man nu også stoler på de fleste andre mennesker. På Filippinerne er det tilsvarende gennemsnit på 6,6%. Danmark er også på førstepladsen for den institutionelle tillid – hele 84% har tillid til de formelle institutionstyper, sammenlignet med fx Ecuador hvor tilliden er 10,3%. Disse høje grader af tillid er væsentlige, da de frigør ressourcer til den samfundsmæssige vækst – en 10% forøgelse af den generelle tillid til andre borgere i et land giver således 0,5% ekstra økonomisk vækst i landet.

Tillid er et væsentligt fundament for social kapital – bogen refererer bl.a. til social kapital som "de sæt af uformelle værdier eller normer, som deles af medlemmerne af en gruppe, og som tillader dem at samarbejde med hinanden", og social kapital findes både mellem borgerne og mellem borgere og velfærdsstat.

En af de væsentlige, socioøkonomiske pointer er at det i høj grad er de danske frivillige organisationer – bl.a. idrætsforeninger – der har fungeret som motorer for opbygningen af social kapital i de enkelte landdistrikter, og således samlet set har stor betydning det danske tillidssamfund. De frivillige foreninger har produceret nærhed, hjælpsomhed og gensidig tillid, hvilket står i stærk kontrast til bl.a. efterkrigstidens USA hvor den generelle tillid er faldet grundet privatiseringen af fritiden – altså at man bruger mere og mere tid for sig selv, fx foran fjernsynet. En tendens der dog heller ikke i Danmark er fremmed, og som risikerer at underminere tillidssamfundet. Privatiseringen af

fritiden – og dét at have nok i sig selv – kan således føre til fremmedgørelse, mistænkeliggørelse og isolation. Dermed opstår der mistillid, og folk begynder at modarbejde hinanden.

Social kapital er dog en væsentlig forklaring på den økonomiske succes i Danmark, men der er en risiko for at den høje grad af tillid efterhånden forsvinder, og bogen foreslår at styrkelse af den sociale kapital bl.a. kan ske ved at fremme foreningslivet og frivillige initiativer gennem fx skattefordele til foreninger, og ikke ved oppefra og ned at "kvæle det civile engagement via offentlige tilskud og omfattende regulering".

Det er en læseværdig bog som - selvom den har et par både teoretisk og empirisk tunge afsnit – er godt formidlet, og rigtig god til at blive klog på sammenhængen mellem socioøkonomiske og kulturelle forhold, og så de betingelser disse rummer, og giver, for såvel nationale, lokale og virksomhedsspecifikke vækst muligheder.

Gert Tinggaard Svendsen og Gunnar Lind Haase Svendsen: Social kapital – en introduktion. Hans Reitzels Forlag. 216 sider. Pris kr. 248. ISBN 8741250176.

Bøger til anmeldelse sendes til Steen Hildebrandt.
Handelshøjskolen i Århus. Haslegårdsvej 10.
8210 Århus V.